

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічного аналізу

ЗБІРНИК НАУКОВО- ПРАКТИЧНИХ СТАТЕЙ

Частина II

ОДЕСА - 2018

Збірник науково-практичних статей. Одеський національний економічний університет. Обліково-економічний факультет (кафедра економічного аналізу). – 2018. – 276с. (18,4 др.арк.)– Мова: українська.

У збірнику наведено матеріали з проблем удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління бізнес-процесами сучасної економіки. Наведені статті переважно відображають основні результати наукових і практичних досліджень студентів з економічного, фінансового, управлінського, стратегічного аналізу.

Редакційна колегія:

Волкова Н.А., к.е.н., доцент, завідувач кафедри економічного аналізу

Дрозд І.К., д.е.н., професор, професор кафедри економічного аналізу

Гайдаєнко О. М., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічного аналізу

Збірник науково-практичних статей обліково-економічного факультету затверджено на кафедрі економічного аналізу ОНЕУ. Протокол № 7 від 15 грудня 2017 р.

За точність викладення матеріалу та достовірність наведених фактів, прізвищ, цитат, відповідальність несуть автори.

Чуян Г.О.
41 група ФМЕ
Науковий керівник:
к.е.н., доцент Чернишова Л.В.

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ

Постановка проблеми. Сучасний етап функціонування національної економіки характеризується як кризовий (падіння темпів розвитку економіки, зростання обсягів державного боргу, постійне зростання рівня інфляції та безробіття), тому вітчизняні підприємства змушені змінювати свою політику по відношенню до оборотного капіталу, вишукувати нові джерела його поповнення, визначати проблеми та шляхи ефективності його використання. Вміле управління оборотним капіталом дозволяє виявити наявні резерви прискорення оборотності та збільшити його використання в господарському обороті. В свою чергу, підвищення ефективності оборотного капіталу означає вивільнення значних грошових ресурсів, що є актуальним для діяльності окремого підприємства та економіки в цілому. Тобто розробка системи заходів щодо удосконалення формування та підвищення ефективності використання оборотного капіталу є одним з першочергових завдань успішного функціонування та розвитку підприємств.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питання управління оборотним капіталом досліджували і багато вітчизняних і зарубіжних економістів: В.Г. Андрійчука, С.Б. Барнгольц, Г.Ф. Білоусенка, Ю. Бріггема, Дж.К.Ван Хорна, М.Я. Дем'яненко, Л.П. Деркач, В.П. Дяченка, Я.Н. Кагнера, В.В. Ковальова, Л.І. Кочкарева, З.А. Круш, Н.С. Лисиціан, А.М.Мороза, Ю.Г. Мусіяки, С.С. Осадця, М.З. Пізенгольця, Д.В. Полозенка, П. Ревентлоу.

Не дивлячись на значний внесок попередників ще й досі залишається значна кількість невирішених питань, зокрема чинники зміни оборотного капіталу та недостатньо висвітлення питання оптимізації оборотного капіталу.

Мета дослідження. Метою даної статті є розкриття теоретичних підходів до шляхів оптимізації оборотного капіталу підприємства.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах для багатьох вітчизняних підприємств типовим наслідком кризових явищ їхнього економічного розвитку є гостра нестача оборотного капіталу, яка супроводжується низьким рівнем його використання. Роль оборотного капіталу в економічному механізмі функціонування підприємства визначається за низкою його характеристик – це і джерело авансування оборотних активів, і основний засіб досягнення цілей та розв'язання конкретних завдань реалізації базової стратегії, і інтегральний показник оцінки фінансового становища й ліквідності підприємства, і важлива умова зростання ринкової вартості та інвестиційної привабливості підприємства, і дієвий інструмент підвищення ефективності господарської діяльності. Щодо реалізації інвестиційних планів підприємства, то важлива функція оборотного капіталу полягає в акумулюванні тимчасово вільних грошових ресурсів і формуванні високоліквідного резерву у формі поточних фінансових інвестицій. Вона визначає здатність до забезпечення безперервності руху грошових потоків підприємства.

Ринкові перетворення в Україні, які супроводжуються періодичними кризами, пов'язані з постійним пошуком резервів зростання капіталу. У зв'язку з цим суб'єкти господарювання усіх форм власності вимушені періодично переглядати свою політику щодо обсягів капіталу, джерел його поповнення та ефективності використання. Основною метою формування капіталу підприємства є задоволення потреби у придбанні необхідних активів і оптимізації його використання. Оборотному капіталу належить особливе місце у структурі капіталу підприємства, оскільки від якості управління ним залежать безперервність процесу виробництва і реалізації продукції, ліквідність підприємства, його платоспроможність і рентабельність. Оборотний капітал - це одна з небагатьох галузей, яка може забезпечити значне надходження грошових коштів у компанію протягом порівняно короткого періоду часу без впровадження великих програм реструктуризації. На сучасному етапі розвитку економіки України оборотний капітал як

економічна категорія потребує глибшого дослідження і вдосконалення організації управління ним на практиці [1].

Основною метою формування капіталу підприємства є задоволення потреби у придбанні необхідних активів і оптимізації його використання. З урахуванням цієї мети процес формування капіталу будь-якого підприємства будується на основі таких принципів: облік перспектив розвитку господарської діяльності підприємств; забезпечення відповідності обсягу залученого капіталу обсягом сформованих активів підприємства; забезпечення оптимальності структури капіталу з позицій ефективного його функціонування; забезпечення мінімізації витрат по формуванню капіталу з різних джерел; забезпечення високоефективного використання капіталу [2]. Ефективне управління оборотним капіталом дозволяє виявити наявні резерви прискорення оборотності та покращити його використання в господарському обороті. Підвищення ефективності використання оборотного капіталу сприяє вивільненню значних грошових ресурсів, що є актуальним для діяльності підприємств окремих галузей та економіки загалом.

На кожному підприємстві, згідно з його специфікою, повинна бути розроблена власна політика управління оборотним капіталом. У відповідності з обсягами та особливостями оборотного капіталу, який використовується, та його структурних елементів також можливе формування політики управління окремими елементами капіталу [3]. Управління оборотним капіталом полягає у пошуку ефективності форм їх фінансування, оптимізації обсягу, удосконаленні структури, забезпеченості прийнятого рівня ліквідності, підвищення ефективності використання. Ці підходи взаємопов'язані між собою: підвищення ефективності використання забезпечує оптимізацію обсягу і структури оборотного капіталу, і навпаки [4]. Зробимо аналіз показників ефективності використання оборотних активів на основі даних ПАТ «Київської кондитерської фабрика РОШЕН» за останні два роки. Таких аналіз наведено в табл.1.

Таблиця 1

Динаміка складу оборотних активів ПАТ «Київської кондитерської фабрика РОШЕН» за 2015-2016 рр [6]

Показники	Сума, тис. грн.		Абсолютний приріст суми, тис. грн.	Темп приросту, %
	2015	2016		
Запаси	8 512	8 847	335	+3,94
Дебіторська заборгованість	93280	85310	-7970	-8,54
Грошові кошти та їх еквіваленти	220	130	-90	-40,91
Інші оборотні активи	32	3	-29	-90,63
Всього оборотних активів	102 044	94 290	-7754	7,59

Аналізуючи динаміку складу оборотних активів ПАТ «Київської кондитерської фабрика РОШЕН» за останні роки, можемо зробити висновок, що оборотні активи підприємства зменшувались на 7754 тис.грн. або на 7,59% в основному за рахунок скорочення дебіторської заборгованості на 7970 тис.грн. або на 8,54%. Це можна визнати позитивною тенденцією, оскільки прискорення розрахунків є важливим чинником прискорення оборотності оборотних активів. Спостерігається збільшення запасів на 335 тис.грн. або на 3,94%, дане збільшення має негативне вплив, тобто подає попит на продукцію підприємства і зменшується ефективність використання технологічного процесу. Позитивною тенденцією є зменшення грошових коштів, адже гроші мають знаходитись в обороті, вони мають працювати і приносити прибуток. Протягом періоду, що аналізується грошові кошти та їх еквіваленти зменшились на 90 тис.грн. або на 40,91%. Також ми бачимо скорочення інших оборотних активів на 29 тис.грн. або на 9,63%, що теж є позитивною тенденцією. Зробимо аналіз чинників зміни оборотного капіталу на основі даних ПАТ «Київської кондитерської фабрика РОШЕН» за останні два роки. Таких аналіз наведено в табл.2.

Розрахунок суми активів: $-35210 - (-274456) = -7754$ тис.грн. За аналізуючий період на ПАТ Київської кондитерської фабрика РОШЕН» відбулося зменшення оборотних активів на суму 7754 тис.грн. Ця зміна відбулася за рахунок наступних факторів як зменшення поточних зобов'язань і

забезпечень на 42385 тис.грн., зменшення довгострокових зобов'язань і забезпечень на 5344 тис.грн. та зменшення капітальних вкладів на 27456 тис.грн. та збільшення амортизації на 8504 тис. грн., це є негативними факторами.

Таблиця 2

Чинники зміни оборотного капіталу ПАТ «Київської кондитерської фабрики РОШЕН» за 2015-2016 рр[6].

Чинники збільшення	Сума	Чинники зменшення	Сума
А	1	Б	2
1. Збільшення власного капіталу (стр. 1495 гр. 4 – стр. 1495 гр.3)	4015	1. Збільшення капітальних вкладень (стр.1001+1005+1011 гр.4 – стр.1001+1005+1011 гр.3)	-27456
2. Збільшення довгострокових зобов'язань і забезпечень (стр. 1595 гр.4 – стр. 1595 гр.3)	-5344	2. Збільшення інвестиційної нерухомості (стр. 1015 гр. 4 – стр. 1015 гр. 3)	0
3. Збільшення поточних зобов'язань і забезпечень (стр. 1695 гр.4 – стр. 1695 гр.3)	-42385	3. Збільшення довгострокових біологічних активів (стр. 1020 гр. 4 – стр. 1020 гр. 3)	0
4. Збільшення зобов'язань, пов'язаних з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (стр. 1700 гр.4 – стр. 1700 гр.3)	0	4. Збільшення довгострокових фінансових інвестицій (стр.1030+1035 гр.4 – стр.1030+1035 гр.3)	0
5. Амортизаційні відрахування (стр.1002 + 1012 гр.4 – стр.1002 + 1012 гр.3)	8504	5. Збільшення довгострокової дебіторської заборгованості (стр.1040 гр.4 – стр.1040 гр.3)	0
		6. Збільшення відстрочених податкових активів (стр.1045 гр.4 – стр.1045 гр.3)	0
		7. Збільшення інших необоротних активів (стр.1090 гр.4 – стр.1090 гр.3)	0
		8. Збільшення необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття (стр.1200 гр.4 – стр.1200 гр.3)	0
Всього	-35210	Всього	-27456

Разом з тим спостерігається збільшення власного капіталу на 4015 тис.грн. Оптимізація структури оборотного капіталу є однією із найбільш важливих і складних завдань, що вирішуються в процесі фінансового управління підприємством. Оптимальна структура капіталу являє собою таке співвідношення використання власного і залученого капіталу, при якому забезпечується найбільш оптимальне співвідношення між коефіцієнтом фінансової рентабельності й коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, при якому максимізується ринкова вартість підприємства. Процес оптимізації структури оборотного капіталу здійснюється в декілька етапів. Перший етап-аналіз оборотного капіталу підприємства. Другий етап - оцінка основних акторів, що визначають формування структури оборотного капіталу. Третій етап-оптимізація структури оборотного капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності. Четвертий етап - оптимізація структури оборотного капіталу за критерієм мінімізації його вартості. П'ятий етап-оптимізація структури оборотного капіталу за критерієм мінімізації рівні фінансових ризиків. Шостий етап - формування показників цільової структури оборотного капіталу [5].

На першій стадії аналізу розглядається динаміка загального обсягу й основних складових елементів капіталу порівняно з динамікою обсягу виробництва і реалізації продукції; визначається співвідношення власного і позиченого капіталу, його тенденції; у складі позиченого капіталу вивчається співвідношення довго- та короткострокових фінансових зобов'язань; визначається

розмір термінових фінансових зобов'язань та винесення причин протермінування. На другій стадії аналізу розглядається система коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства, яка визначається структурою його капіталу. У процесі проведення такого аналізу розраховуються і вивчаються в динаміці такі коефіцієнти: а) коефіцієнт автономії; б) коефіцієнт фінансового леверіджу (коефіцієнт фінансування); в) коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності; г) коефіцієнт співвідношення довго- та короткострокової заборгованості.

Аналіз фінансової стійкості підприємства дозволяє оцінити ступінь стабільності його фінансового розвитку і рівень фінансових ризиків, які генерують загрозу банкрутства. На третій стадії аналізу оцінюється ефективність використання окремих елементів капіталу в цілому. У процесі проведення такого аналізу розраховуються в динаміці такі показники: а) період обороту капіталу; б) коефіцієнт рентабельності власного використаного капіталу; в) коефіцієнт рентабельності власного капіталу; г) капіталовіддача; г) капіталоемність реалізації продукції.

На четвертій стадії аналізуються шляхи оптимізації капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Процес цієї оптимізації базується на попередній оцінці вартості власного та залученого капіталу при різних умовах його залучення і здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу. На п'ятій стадії аналізуються шляхи оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Цей метод оптимізації структури капіталу пов'язаний з процесом диференційного вибору фінансування різних складових частин активів підприємства. З цією метою всі активи підприємства поділяють на три групи: а) необоротні активи; б) постійна частина оборотних активів; в) змінна частина оборотних активів.

Існує три принципових підходи для фінансування різних груп активів підприємства, а саме: 1) консервативний підхід; 2) компромісний підхід; 3) агресивний підхід. Залежно від свого ставлення до фінансових ризиків власники або менеджери підприємства вибирають один із вище перелічених варіантів фінансування активів. Формування показника цільової структури капіталу. Граничні межі максимально рентабельної та мінімально ризикованої структури капіталу дозволяють визначити поле вибору конкретних його значень на певний період. У процесі його вибору враховуються раніше розглянуті фактори, які характеризують індивідуальні особливості діяльності певного підприємства.

Висновки. Підбиваючи підсумок, слід зазначити, що для вітчизняних підприємств у період становлення ринкових відносин досить важко проводити оптимізацію структури джерел формування оборотного капіталу, оскільки в Україні слабо розвинутий фінансовий ринок та його інфраструктура. Визначення оптимальної структури джерел формування оборотного капіталу з врахуванням всіх критеріїв допоможе підприємству встановити співвідношення між власним і позиченим оборотним капіталом, яке буде наближатися до оптимального, і за таким принципом здійснювати фінансування потреби в оборотному капіталі. В свою чергу, підвищення ефективності оборотного капіталу означає вивільнення значних грошових ресурсів, що є актуальним для діяльності окремого підприємства та економіки в цілому.

Список літератури

1. Лагун М. Економічний аналіз та діагностика сучасного стану підприємств у контексті прийняття управлінських рішень / М. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 5. – С. 16–20.
2. Фесюк І.В. Методичні засади планування потреби в оборотному капіталі підприємства у ринкових умовах // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль. — 2005. — №13. — С. 34-39.
3. Волкова Н.А. Економічний аналіз: Навч. посібник, за редакцією. Волкової Н.А. / Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєко та ін.- Одеса: ОНЕУ, ротапринт.-2015.-156 с.
4. Кустріч Л.О. Підвищення рівня управління оборотним капіталом / Л.О. Кустріч // Вісник Хмельницького національного уні- верситету. Економічні науки. Т.1. – 2010. – № 3. – С. 103–106.
5. 1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. — 2-е изд., перераб. и доп. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. — 656 с.
6. База даних ПАТ «Київська кондитерська фабрика РОШЕН» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/>